

Comisiynydd
Cenedlaethau'r
Dyfodol
Cymru

Future
Generations
Commissioner
for Wales

addo

CANLLAW CYFLYM GWEITHIO GYDA'N GILYDD DROS DDIWYLLIANT

Canllaw i gyrff cyhoeddus sy'n gweithio gyda
gweithwyr diwylliannol llawrydd

Canllaw Cyflym

Adroddiad a gomisiynwyd gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru ac a ysgrifennwyd gan Addo.

Er hwylustod defnydd, mae'r adran hon yn crynhoi prif bwyntiau'r ddogfen yn ganllaw byr fel y gall darllenwyr ddeall y negeseuon allweddol a'r camau gweithredu a argymhellir yn gyflym.

Mae'r Canllaw Cyflym hwn yn cyd-fynd â chanllawiau mwy manwl ar gyfer cyrff cyhoeddus yng Nghymru, gan eu helpu i ymgysylltu'n effeithiol â Gweithwyr Llawrydd Diwylliannol - unigolion a microfusnesau, sy'n gweithio ar draws y celfyddydau, diwylliant a'r diwydiannau creadigol.

Mae'n cefnogi *Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015* a *Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023*, gan hyrwyddo gwaith teg, cynhwysiant a darparu gwasanaethau cyhoeddus cynaliadwy.

Er bod y canllaw hwn wedi'i fwriadu ar gyfer cyrff cyhoeddus, gall hefyd wasanaethu fel adnodd arfer gorau i eraill sy'n gweithio gyda Gweithwyr Llawrydd Diwylliannol.

Rôl a Gwerth Gweithwyr Llawrydd Diwylliannol

Mae Gweithwyr Llawrydd Diwylliannol yn hanfodol i ecosystem greadigol Cymru.

Maent yn dod ag arloesedd, hyblygrwydd ac ymgysylltiad cymunedol i brosiectau'r sector cyhoeddus, gan weithio'n aml ar draws disgyblaethau fel y celfyddydau gweledol, cerddoriaeth, theatr, cyfryngau digidol a dylunio.

Mae eu cyfraniadau'n cwmpasu cynhyrchu artistig, cyngor strategol, addysg, iechyd, mentrau amgylcheddol a datblygu cymunedol.

Fel arfer, mae Gweithwyr Llawrydd yn gweithredu'n annibynnol neu mewn cydweithfeydd bach, gan gyfrannu at agendâu lleol a chenedlaethol.

**MAE GWEITHWYR LLAWRYDD CREADIGOL YN DOD
Â LENS FFRES I HYD YN OED YR HERIAU MWYAF
CYMHLETH, GAN GYNNIG FFYRDD LLAWEN A
DYCHMYGUS YMLAEN SY'N YSBRYDOLI TIMAU I
WELD POSIBILIADAU NEWYDD.**

**MAE EU PRESENOLDEB YN DOD Â CHYNHESRWDYDD
A DYNOLIAETH I SYSTEMAU CYFLYM, GAN EIN
HELPU I ARAFU A DYLUNIO GOFAL SYDD
GWIRIONEDDOL YN CANOLBWYNTIO AR BOBL.**

Kathryn Lambert
Pennaeth Celfyddydau ac Iechyd
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda

Mae Gweithwyr Llawrydd yn cael effaith mewn sawl maes:

- **Cynhyrchu Artistig** – Creu gweithiau deniadol a hygyrch ar draws disgyblaethau.
- **Ymgysylltu Cymunedol** – Hwyluso digwyddiadau ac ymgynghoriadau cyfranogol.
- **Mewnbwn Strategol** – Cyngori ar bolisi, codi arian a datblygu sefydliadol.
- **Addysg a Hyfforddiant** – Cyflwyno gweithdai, mentora a gweithgareddau adeiladu tîm.
- **Arloesi Digidol** – Datblygu cynnwys, gwefannau a chyfryngau rhyngweithiol AR/VR.
- **Gwerthuso a Chynhwysiant** – Dylunio fframweithiau a dulliau cynhwysol.
- **Dylunio Mannau Cyhoeddus** – Gwella hunaniaeth ddiwylliannol trwy ymyriadau creu lleoedd a chelf gyhoeddus.
- **Iechyd a Llesiant** – Cefnogi iechyd meddwl a chorfforol trwy raglenni creadigol.

Mae'r cyfraniadau hyn yn helpu gyrff cyhoeddus i gysylltu â chymunedau amrywiol, gwella gwasanaethau a chryfhau cydlyniant cymdeithasol.

Mae gyrff cyhoeddus yn elwa o allu Gweithwyr Llawrydd Diwylliannol i fynd i'r afael â heriau cymhleth yn greadigol, meithrin ymgysylltiad cynhwysol, a darparu atebion cost-effeithiol. Mae eu profiad traws-sector a'u safbwyntiau amgen yn cyfoethogi gwasanaethau cyhoeddus ac yn helpu i ymgorffori diwylliant ym mywyd beunyddiol. Drwy rannu eu creadigrwydd a'u sgiliau iaith, mae gweithwyr llawrydd hefyd yn cefnogi gweledigaeth Llywodraeth Cymru o ddiwylliant bywiog a'r nod o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Gweithio'n Dda Gyda'n Gilydd

Pedwar egwyddor graidd ar gyfer cydweithio llwyddiannus yw:

Tryloywder a Dealltwriaeth –

Mae cyfathrebu agored a pharch at ei gilydd yn meithrin ymddiriedaeth.

Gwaith Teg –

Dylid talu gweithwyr llawrydd ar neu uwchlaw safonau'r diwydiant, gyda phrosesau recriwtio a chontractio tryloyw.

Partneriaeth Ddilys –

Gall gweithwyr llawrydd fod yn rhan o bob lefel o ddylunio a darparu gwasanaethau, gan gynnwys mewn cyd-greu a chynllunio strategol, wedi'u harwain gan y pum ffordd o weithio: tymor hir, atal, integreiddio, cydweithio, a chynnwys.

Ymgysylltu Cynaliadwy –

Mae perthnasoedd tymor hir a chyfleoedd datblygu proffesiynol yn helpu i adeiladu gweithlu creadigol gwydn.

Mae'r canllawiau'n annog cyrff cyhoeddus i gynnwys gweithwyr llawrydd wrth ddylunio a darparu gwasanaethau, cynnig hyfforddiant priodol i gefnogi eu rolau, a chydabod gwerth eu cyfraniadau. Argymhellir cydweithio ag undebau llafur a sefydliadau cymorth i sicrhau arferion teg a chynhwysol.

Disgwylir i weithwyr llawrydd diwylliannol, yn eu tro, gyfrannu eu harbenigedd, eiriol dros waith teg, rhannu gwybodaeth, a meithrin cydweithio o fewn cymunedau. Mae hyn yn cryfhau strategaethau ymgysylltu ac yn ymhelaethu ar lais cyfunol y sector.

Er mwyn ffynnu, mae angen y canlynol ar Weithwyr Llawrydd Diwylliannol:

Cyflog Teg a Sefydlogrwydd Ariannol –
Strwythurau cyflog tryloyw, taliadau amserol, a mynediad at gyllid.

Cydnabyddiaeth a Pharch –
Cynhwysiant mewn gwneud penderfyniadau a datblygu polisïau.

Amodau Gwaith Cefnogol –
Briffiau clir, amgylcheddau cydweithredol, a chontractau teg.

Mynediad at Adnoddau –
Mannau gwaith fforddiadwy, offer digidol, a chyfleoedd datblygu proffesiynol.

Arferion Cynhwysol –
Mynediad at gefnogaeth, trefniadau hyblyg, ac ymrwymiad i amrywiaeth.

Mae diwallu'r anghenion hyn yn helpu i fynd i'r afael â heriau gwaith llawrydd, fel ansicrwydd ariannol a buddion cyfyngedig, wrth adeiladu gweithlu cryf a gwydn.

Dylai gyrff cyhoeddus fabwysiadu dulliau caffael hyblyg, gan gynnwys contractau fesul cam a thendro cydweithredol, i ddarparu ar gyfer prosesau creadigol. Hyrwyddir cyd-gynhyrchu fel model ar gyfer datblygu prosiectau cynhwysol a chreadigol, gan bwysleisio perchnogaeth a rennir, dysgu cydfuddiannol, a pherthnasoedd hirdymor. Dylid strwythuro prosiectau gyda nodau clir, adnoddau digonol, ac amserlenni hyblyg. Mae monitro a gwerthuso yn hanfodol ar gyfer mesur effaith a chynnal partneriaethau.

Yr Iaith a Diwylliant Cymru

Mae ein hiaith Gymraeg yn ased diwylliannol hanfodol, y dylid ei hintegreiddio'n ddilys i waith creadigol a dylunio a darparu gwasanaethau fel iaith fyw, gynhwysol.

Mae'r egwyddorion a nodir yn y canllaw yn cefnogi ymgysylltiad ystyrlon, gan gynnwys cydnabod y Gymraeg fel adnodd a rennir, sicrhau cefnogaeth i bob lefel o ruglder, a chefnogi gweithwyr llawrydd a chymunedau i ddefnyddio'r iaith yn hyderus.

Mae hyn yn cyd-fynd â gweledigaeth Cyngor Celfyddydau Cymru o'r Gymraeg fel iaith ar gyfer creadigrwydd, dysgu a grymuso.

Astudiaethau Achos ac Adnoddau

Mae'r prif ganllaw yn cynnwys astudiaethau achos sy'n dangos cydweithrediadau llwyddiannus mewn meysydd fel gweithredu hinsawdd, iechyd ac adfywio diwylliannol.

Darperir rhestr o adnoddau, gan gynnwys pecynnau cymorth, canllawiau undebau llafur, a dolenni i sefydliadau sy'n cefnogi gweithwyr llawrydd.

Mae geirfa sy'n datrys jargon yn helpu gyrff cyhoeddus i lywio terminoleg benodol i'r sector.

